

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA
TAYYORLASHDA OILANI PSIXOLOGIK - PEDAGOGIK QO'LLAB-QUVVATLASH
MUAMMOLARI**

Jamilova Jamila Javlonovna

Toshkent shaxar maktabgacha va maktab boshqarmasining
maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini muvofiqlashtirish sho'ba boshligi

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning maktab ta'limiga sifatli tayyorlashda pedagog va ota-onalarning xamkorlikda olib boriladigan ishlari bayyon etilgan va ta'limda ko'rgazmali didaktik materiallarni qo'llash usullari yoritib berilgan.

Аннотация: В данной статье описана работа педагогов и родителей по качественной подготовке дошкольников к школьному обучению, а также методы использования наглядных дидактических материалов в обучении.

Abstract: This article describes the work of pedagogues and parents in the quality preparation of preschool children for school education, and the methods of using visual didactic materials in education.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga ta'lim-tarbiya berish, ularni har tomonlama rivojlantirish, sog'lom, yetuk shaxs qilib tarbiyalash muhim vazifa sanaladi. Maktabgacha ta'lim sohasidagi pedagogik muammolarni hal qilish, maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish ehtiyojini, maktabga borish hissiyatini shakllantirish, mustaqil fikrlashga o'rgatish ushbu tizimning asosiy masalasidir. Ta'lim tizimida uzluksizlik masalasi yangi emas. Maktabga tayyorgarlik ko'rayotgan oila jiddiy psixologik muammolarga duch keladi. Zamonaviy ta'lim har bir bolaning maktabgacha yoshdan boshlab ta'lim olamiga kirishini ta'minlashi kerak. Har bir bolaning barkamol rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan narsa maktabgacha ta'lim va boshlang'ich maktab o'rtasidagi uzulishning mavjudligidir. Ta'kidlash joizki, hozirgi vaqtda ta'lim tizimining tarkibiy qismlari o'rtasidagi uzviylikni qurish jarayonida quyi bosqich keyingi, o'zidan yuqori bosqichga moslashishga majbur bo'layotganligi paradoksal holatdir. Boshlang'ich maktab o'qituvchisi uchun hamma narsa oddiy: uzluksizlik - bu maktabga kelishidan oldin bolaning ma'lum bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi. Faqat bolaning psixologik tayyorgarligi, bolaning yangi narsalarni o'rganishi va o'zlashtirishi, tengdoshlari bilan muloqot qilish istagi uning uchun ahamiyatsiz. Bu tushunarli, chunki o'qituvchi ishining asosiy ko'rsatkichi bu bahodir. Bahosi qanday bo'lsa, o'quvchi ham shunday. Aksariyat o'qituvchilar uchun bola yaxlit shaxs sifatida ko'rinmaydi. Maktabgacha tarbiya tashkilotlar tarbiyachilari uchun uzluksizlik - bu bolalar maktabga borganlarida ular ustida hech qanday shikoyat bo'lmasligidir. Ota-onalar uchun uzluksizlik - umuman bo'sh iboradir.

“Maktabgacha ta'lim tashkiloti - boshlang'ich maktab” bosqichida quyidagilar mavjud: boshlang'ich maktab bolalarni maktabgacha tarbiya tashkilotidagi ta'lim-tarbiya va rivojlanish modelidan maktab ta'lim modeliga eng qulay o'tish yo'llarini ta'minlashi kerak. Asosiy maqsad

bolalar bog'chasidan maktabga o'tish davrida bolalar bilan ishlash shakllarini muammosiz almashtirish va maktabgacha ta'lim bosqichida erishgan yutuqlarini hisobga olish.

Ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma shuni ko'rsatadiki, ular maktabgacha ta'lim tashkilotidan farzandini maktabga yaxshi tayyorgarlik ko'rishlarini kutishadi. Albatta, bunday ijtimoiy buyurtmani bajarish tarbiyachi va psixologlarning asosiy vazifalaridan biridir. Ammo bundan tashqari, ota-onalarning o'zlari ham maktabga tayyorgarlik ko'rishmoqda. Ular buni qanday qilishadi? Qo'shimcha ta'lim mashg'ulotlari, tayyorgarlik sinflariga farzandini biriktirishi, rivojlantirish markazlarida, madaniyat uylarida turli "maktabga tayyorgarlik guruhlari", shuningdek, erkin bozorda juda ko'p miqdordagi o'quv materiallari va qo'llanmalarning mavjudligi, aksariyat bolalar maktabga "intellektual tayyor" kelishiga zamin yaratmoqda. Maktabga tayyorlovchi alternativ o'quv markazlariga kelsak, ular maktabgacha ta'lim tashkilotining dasturlarini takrorlashadi, bolani faqat birinchi sinfda olishlari kerak bo'lgan bilimlarni ilgarlatib beradi. Ammo bunday bilimlar yuklamasi birinchi sinfga kirishda suhbatdan o'tish uchun yetarligina, holos. Bundan tashqari, zamonaviy ota-onalar o'z farzandlari haqida yomon tushunchaga ega. Ota-onalar uchun maktab muhim, bolalar bog'chasi esa - o'tish, ahamiyatsiz bir bosqich sifatida qaraladi.

Ota-onalar farzandini qo'shimcha darslarga olib kelishida bola haddan ziyod yuklamani ko'tarayotganligini payqamaydi hatto. Bolalar bog'chasida darslar o'yin tarzida o'tkazilsa-da, boladan aqliy, jismoniy faoliyatni talab qiladi va u dam olish o'rniga tayyorgarlik kurslarida o'tirishi kerak bo'lmoqda. Bolalarning sog'lig'ini saqlash haqida gapiramiz ekan, qo'shimcha mashg'ulotlar bolaning maktabdagi muammolarini olib tashlamaydi, aksincha, yangi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin: vaqtni besamara ketkazish, bolaning yoshiga mos kelmaydigan talablarni qo'yish va uddalay olmaydigan topshiriqlar zamirida o'qish motivatsiyaning susayishi va o'z-o'ziga ishonchning yemirilishi.

Biz bolalarni maktabga tayyorlamoqdamiz, oliy o'quv yurtlariga emas. Bolalarimiz bolaligini to'liq yashashi kerak, yetarlicha o'ynashi kerak. Bolalarda rivojlangan o'yin ko'nikmalari doirasida boshlang'ich ta'lim faoliyati turlari shakllanishini unutmasligimiz lozim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlariga boradigan bolalarni maktab tayyorgarlik kurslariga qabul qilmaslik kerak. Bolaning maktabda o'qishga qiziqishi yo'qligi va uning kognitiv faoliyati pasayib ketayotganiga hayron bo'lamiz. Shu bilan bolalar bog'chasining ahamiyati, bolalarning bog'chadagi muvaffaqiyatlari qadrsizlanadi.

Maktabga eng yaxshi tayyorgarlik - to'laqonli bolalik, deyishgani ajablanarli emas. Albatta, ota-ona bola bilan doimiy ishlashi kerak. Birinchidan, bu ish bolaning rivojlanishi va qobiliyatining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda individual bo'lishi kerak va imkon qadar tez-tez o'yin tarzida amalga oshirilishi kerak. Ko'plab MTMlar maktablar bilan hamkorlikda, bolalarning maktabga tayyorgarlik ekskursiyalarini tashkil etish, maktab kutubxonasiga tashrif buyurishga harakat qilmoqdalar.

Ammo bularning barchasi to'liq ma'noda uzluksizlik emas, bu bolalarni maktabga osonroq moslashtirish uchun o'zaro hamkorlik shakllaridan biridir. Maktabning ta'lim muhiti maktabgacha ta'lim tashkilotining o'quv muhitidan tubdan farq qilishini ota-onalarga tushuntirish kerak. Maktabda - mutlaqo boshqacha tashkiliy madaniyat: bolada shaxsiy yechinish joyi, choyshablar, sochiqlar bo'lmaydi, hayot qoidalari qat'iy, xulq-atvor standartlari

ko'proq. Maktabning o'quv muhiti o'qituvchilarning mentaliteti, maktab tarixi va an'analari uyg'unligidan tashkil topadi. Bolaning bolalar bog'chasidan maktabga o'tish holati bolalar bog'chalari bitiruvchilarining yuqori yutuqlari va maktabga kiradigan bolalar uchun qo'yadigan talablari o'rtasida katta tafovut mavjudligi bilan murakkablashadi va ota-onalar ko'pincha buni tushunmaydilar. Maktab bolalarning intellektual rivojlanishiga bo'lgan talablarni doimiy ravishda oshirib bormoqda. Bu ilmiy va texnik taraqqiyot obyektiv sabablarga bog'liq: axborot oqimining oshganligi; jamiyatimizda yuz berayotgan o'zgarishlar; ta'limning mazmuni va ahamiyati murakkablashgani. Ushbu talablar mantiqiydir. Agar bolalar bog'chasi va maktabda olib boriladigan tarbiyaviy ishlar bitta rivojlanish jarayonini aks ettirsa, ularni amalga oshirish mumkin. Maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning rivojlanish bosqichlarida yagona rivojlanish chizig'i amalga oshirilsagina, uzluksizlik muammosini hal qilish mumkin. Bolalar bog'chasi va boshlang'ich maktab dasturlari ta'limning barcha mavzulari bo'yicha savodxonlik, matematika va yozishni davomiyligini ta'minlashi lozim. Boshqa yo'nalishlardagi "bolalar bog'chasi-maktab" majmuasida o'quv zanjirining uzluksizligi va izchilligi tamoyillari dasturlarda hali ta'minlanmagan. Ba'zida, aksincha, maktabgacha ta'lim tashkilotida boshlang'ich maktab maqsadlari, vazifalari, shakllari va usullarining takrorlanishi bolaning ushbu fanlarga nisbatan salbiy munosabatini qo'zg'atishi mumkin. Boshlang'ich maktabning birinchi va asosiy sharti - bolalar bog'chasi bitiruvchilari o'quv faoliyatiga qiziqishi, bilim olish istagi va mustahkam poydevorga ega bo'lishi kerak hisoblanishi kerak. Ammo boshlang'ich maktabni quruq bilim va ko'nikmalarni nomiga o'zlashtirgan bola qoniqtirmaydi. Bu bilimlar nafaqat sifatli, balki ular anglangan, moslashuvchan va mustahkam bo'lishi ham zarur. Maktabgacha tarbiya tashkiloti bitiruvchilari ongli ravishda hodisalar mohiyatinitushunishlari, olingan bilim va ko'nikmalarni nafaqat odatiy, stereotipik, balki o'zgargan vaziyatda, yangi, g'ayrioddiy sharoitlarda (o'yin, ish va hokazo) qo'llay olishlari kerak. Albatta, hammasi ham xira emas. Biz bolani bolalar bog'chasida o'qitamiz, bilim va fikrlash qobiliyatiga dastur talablaridan tashqari, olingan natijalarni tushuntirish, taqqoslash, taxmin qilish, ularning to'g'riligini, kuzatilishini, umumlashtirishini va xulosalar chiqarilishini tekshiramiz. Biz naqsh, o'xshashlik va farqlarni sezishga, diqqatni, kuzatishni, xotirani, mantiqiy tafakkurni tahlil qilish, taqqoslash, sintez qilish, umumlashtirish kabi yondosh uslublar bilan chambarchas bog'liq bo'lgan vazifalarni ishlab chiqishga qaratilgan mashqlarni berishga o'rgatamiz. Bitta bolaning fikri boshqalarda bu qobiliyatni rivojlantirishga yordam beradi. Bo'lajak 1-sinf o'qituvchisining maktabgacha yoshdagi bolalar guruhleri va ularning ota-onalari bilan aloqasi ijobiy natija beradi. O'qituvchilarga tashrif buyurish va keyin bolalar bog'chalari bitiruvchilarining bir guruhida oxirgi uchrashuvni o'tkazish odatiy holga aylanshi maqsadga muvofiq. Bolalar bog'chasi tarbiyachisi ham, o'z navbatida, o'z bolalari haqida unutmashligi, ularning rivojlanishini doimiy ravishda kuzatib borishi lozim. Bolalar bog'chasi va maktabning psixologik xizmatlari bir-biriga yaqin ishlaydi. Bolalar bog'chasini bitirganida, bolalar bog'chasi psixologi har bir bola uchun to'liq psixologik tavsif beradi va o'qituvchiga keyingi ish uchun tavsiyalar beradi. O'z navbatida, maktab psixologi oktyabr oyida birinchi sinf o'quvchilarini maktab hayotiga moslashtirish uchun test o'tkazadi. Maktab psixologi maktabning butun yillari davomida bolalar bilan ishlaydi, o'qituvchilarni ularning xulosalari va tavsiyalari bilan tanishtiradi. Maktab psixologi bolalar bog'chasi bitiruvchilarining ota-onalari yig'ilishlarida qatnashadi. Agar bolalar bog'chasi har bir bolaning hissiy farovonligini, uning ijobiy o'zini o'zi anglashni rivojlanishini ta'minlasa, maktab (butun boshlang'ich ta'lim davomida) maktabgacha rivojlanish yutuqlarini yaxshilaydi; maktabgacha yoshda shakllangan fazilatlarini rivojlantirishga alohida yordam beradi. Buning uchun hamkorlikning yangi shakllarini - ota-onalar ishtirokida davra suhbatlari, master-klasslar, seminarlar, o'zaro tashriflar, birgalikda pedagogik maslahatlarni o'tkazish shart. Maktabgacha

ta'lim tarkibida bo'lmagan bolalar uchun ham maktabga tayyorlov imkoniyatlari yaratilishi kerak. Ota-onalar va bolalari uchun yangi maktab holati bilan uchrashuvga tayyorgarlik ko'rishlari uchun tarbiyachilar "Onalar, maktabga tayyorlaning!", "Maktab portfelida nima bor?" (Bo'lajak birinchi sinf o'quvchilari va ota-onalar uchun o'quv qurollari bilan tanishish uchun dasturlar) kabi nomlangan yordam beruvchi, mulohaza yurituvchi dasturlar ishlab chiqishlari lozim. Ushbu dasturlar o'qituvchilarga bolalar va ularning ota-onalarini maktabga tayyorlashda muvaffaqiyatli ishlashga yordam beradi. Barkamol birinchi sinf o'quvchisining psixologik-pedagogik portreti ishlab chiqilsa, u kelajakda namuna bo'lib, ota-onalarga farzandlarini maktabga tayyorlashga yordam beradi.

Umuman olganda, bolaning aqliy, jismoniy va hissiy rivojlanish darajasidan qat'i nazar, uning o'ziga bo'lgan ishonchini saqlab qolish va unga hissiy qulaylikni ta'minlash muhimdir. Shuni unutmaslik kerakki, BAXTLI bolalar yaxshiroq o'rganadilar, yangi sharoitlarga tezroq moslashadi.

Adaboyotlar ro'yxati

1. Махмудова, Д. М. (2022). МАКТАБГАЧА КАТТА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ КИТОБХОНЛИККА ТАЙЁРЛАШ МЕТОДЛАРИ. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(6), 274-278.
2. Кадирова, Ф. Р., & Махмудова, Д. М. (2022). Мактабгача катта ёшдаги болаларни китобхонликка тайёрлаш методикасини такомиллаштириш. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 10-16.
3. Makhmudova, D. M. (2023). EFFECTIVENESS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 4(1), 177-180.
4. Махмудова, Д. М. (2022, November). СПОСОБЫ ЗАИНТЕРЕСОВАТЬ ДОШКОЛЬНИКОВ ЧТЕНИЕМ. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS"* (Vol. 1, No. 3, pp. 96-101).
5. Makhmudova, D., & Raxmanova, X. (2022). РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. *Science and innovation*, 1(B7), 1213-1217.
6. Makhmudova, D. M., & Sultanova, Z. (2023, September). METHODS USED IN THE MORNING RECEPTION OF CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE "SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 4, pp. 8-12).
7. Makhmudova, D. M. (2023, September). ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF MODERN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE "SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 3, pp. 53-57).
8. Mahmudova, D. (2023). PROBLEMS OF ARCHAEOLOGICAL TOURISM DEVELOPMENT IN NAMANGAN REGION. *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, 8, 61-63.
9. Makhmudova, D. M. (2021). Technology of creating electronic book of fairy tales in preschool organizations. *Экономика и социум*, (1-1 (80)), 157-159.
10. Makhmudova, D. M. AWAKENING CHILDREN'S PRESCHOOL AGE LOVE OF READING.

